

Postchristendom

“In de context van het toenemende contact en de dialoog met andere religies is ook het christendom zich als een ‘religie’ gaan zien, wat beschouwd moet worden als de erkenning van het feit dat ook het christendom een religie naast andere religies is...” Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid

Dat de huidige tijd te duiden valt als late moderniteit of postmoderniteit is u allen wel bekend. De waarheid bestaat niet, instituut en gezag zijn verdacht en alleen mensen die zelf ook doen wat ze zeggen zijn geloofwaardig. Maar wist u dat we ons tijdsgewricht ook kunnen beplakken met de term postchristendom?

De term postchristendom komt uit het engels, daar hebben ze voor het Nederlandse begrip christendom ook het woord christianity. Dat wordt hier dus niet bedoeld. Het geloof in Jezus Christus en die gekruisigd, is dus zeker niet passé. Wel de cultuurbepalende rol die dat geloof inneemt in de samenleving.

Vanaf de 4de eeuw, sinds de bekering van keizer Constantijn tot het christelijke geloof, is het christelijke geloof via staatsgodsdienst¹ de leidende en bepalende religie geworden in de wereld en vooral in Europa. Het werd synoniem voor civilisatie, we exporteerden met behulp van de Verenigde Oostindische Compagnie het christelijke geloof naar de barbaren met hun achterlijke totempaalgodsdienst. Langzamerhand hebben we onze privileges of verworvenheden uitgebreid. Vakanties vallen rond christelijke feestdagen en met de hand op de bijbel leggen we de eed af. Tot zover het christendom.

our story is unknown, our symbols are unfamiliar and our buildings are alien.²

Inmiddels is de wereld om ons heen enigszins veranderd. (en wijzelf ook) Men heeft geen weet van bijbelverhalen, kruizen en ichthusvisjes. De ouderen in de samenleving weten dat vaak nog wel, maar dat komt omdat zij ex-kerkleden of in elk geval kinderen van ex-kerkleden zijn. De studentenalpha in Delft wordt niet voor niets gepromoot met de slogan/vraag; Waarom was je opa christen? Dat is de link die mensen nog kunnen bedenken tussen kerk/geloof en zichzelf.

Er zijn 7 belangrijke veranderingen die deze cultuur, het postchristendom, inluiden:

1. centre to margin

Het christelijke geloof verdwijnt uit het centrum van de samenleving naar de marge. Van spelverdeler naar reservebank. Gelukkig zoekt God in de Bijbel ook vaak naar de marge; in Exodus 1 bijvoorbeeld kennen we wel de namen van de vroedvrouwen die jongetjes redden van de kindermoord van de farao. Maar de naam van de machtige farao laat de Bijbel onvermeld. Net als in Lukas 3 dat start met een hele rij namen van hoogwaardigheidsbekleders, maar het Woord van God kwam tot ene Johannes in de woestijn... Uiteindelijk komt het wel bij de keizer in Rome, maar daar gaat het dan ook mis, het komt in handen van de macht.

2. majority to minority

Ben je op zoek naar religieuze zingeving, dan kom je niet meer uit bij de kerk, maar bij de LOI... Open google, typ één van de volgende woorden: god, levensbeschouwing, kerk, geloof, jesus, christus, bijbel, en je krijgt rechts in beeld een advertentie met een link naar een cursus van de LOI.³ Van meerderheid worden we 1 van de minderheden. We komen op de religieuze markt, gewoon naast tarotkaartleggers. Tijd voor kerkmarketing?

Daarnaast geeft deze verandering meer ruimte om het profetische geluid te laten horen.

Vroeger was de hele samenleving doordrenkt met het christelijke geloof, genoeg reden om te denken dat het koninkrijk hier op aarde zou zijn. Dat blijkt niet het geval, dus we kunnen weer uitzien naar de terugkomst van onze Heer Jezus Christus.

3. settlers to travelers

Sinds Constantijn zijn de christenen bezig geweest met het uitbouwen van haar invloed, de hele cultuur was er mee bezig, schilders, architecten. Kortom we waren bezig ons stevig te vestigen in de wereld. Nu we merken dat we ons hier niet helemaal meer thuis voelen worden christenen weer vreemdelingen/reizigers. Zoals Petrus dat beschrijft in het eerste vers van zijn hand.⁴ Hierdoor kunnen we wel weer richting bepalen, de cultuur is immers niet meer christelijk. Gij geheel anders.

4. privilege to plurality

Van een bevoorrechte godsdienst wordt het christendom onderdeel van een pluralistische samenleving. Het voelt alsof we terrein verliezen, maar eigenlijk wordt het steeds rechtvaardiger. Ik bedoel dit, veel privileges zijn begonnen toen er nog weinig scheiding was tussen kerk en staat en de christenen een grote meerderheid waren. Inmiddels bestaan er nog steeds veel christelijke privileges, zonder dat daarvoor een meerderheid is. Het is niet eerlijk en rechtvaardig tegenover andere religies/levensbeschouwingen om ze in stand te houden. Laten we er daarom als christenen juist voor pleiten om ze af te schaffen in plaats van ze te verdedigen alsof het onze enige houvast is in leven en sterven. Dat voelt inderdaad als verlies, maar het is wel een goed statement in het kader van naastenliefde. Daarnaast kunnen we via deze verandering ons ook beter inleven⁵ in andere minderheden en ontstaat er dialoog tussen religies en levensbeschouwingen.

5. control to witness

Evangelisatie en zending zijn zeker in de beginjaren gebruikt om het evangelie als een brok feiten en gedragingen te droppen in de rest van de wereld. Vaak zelfs inclusief het orgel, want zoals het in Europa gaat, zo hoort het en wij weten dat. Een grote controle drang dus. Dat gaat niet meer, alleen al vanuit het respect voor de medemens. We moeten veel meer de route pakken van het getuigenis. Laat maar zien wie je bent, wat je doet, wat je denkt en vertel daarmee je verhaal. Dat is veel minder grijpbaar en ook moeilijk, des te meer reden om ons vertrouwen op God te stellen.

6. maintenance to mission

De christendomkerk werd gedomineerd door pastors, dominees en theologen. Als iedereen in de samenleving christen is en de kerk daarmee status-quo, dan heb je geen evangelisten en profeten nodig. Wie zou je willen bekeren? In de theologieopleidingen trainen we nog altijd mensen voor onderhoud, hoe houden we de mensen binnenboord. Het wordt hoog tijd dat we op de universiteiten leren om evangelist te worden. Nee, niet naar Papua, maar gewoon in Nederland. Ga als theologiestudent eerst maar eens stagelopen of werken in een buurtcentrum of coördinator worden van een straatfeestje. Leer contact leggen, leer de mens kennen.

7. institution to movement

Via de binding van kerk en staat heeft de kerk zich veel macht kunnen toe-eigenen, daarbij hoorde een grote organisatie. Helaas is er daardoor ook een grote kloof ontstaan tussen de top(les: synode/kerkleiders) en de werkvloer(les:kerkleden) Het instituut kerk staat daarom vandaag de dag onder druk, want de persoonlijke binding weegt nu veel zwaarder dan lidmaatschap van een bepaald kerkverband. Jongeren die 's morgens naar een 'traditionele dienst' gaan, maken 's avonds een lofprijzingdienst mee bij de baptisten.

Van de kerk als instituut gaan we naar de kerk als beweging. Een beweging kan makkelijker aansluiting zoeken bij de mensen in de buurt, sneller inspelen op veranderingen, het instituut is daarvoor een te logge organisatie.

Overigens gaat het in punt 6 en 7 niet om vervanging van de term, maar om een verandering van focus. Dus meer movement/ mission en minder maintenance/institution. Beide blijven wel bestaan, maar er is meer aandacht nodig voor de andere twee.

Slot

Hoe ziet de kerk er dan uit na het christendom?

Dit is een zeer interessante vraag, waar ik in de aanloop en ten tijde van het paascongres graag met u over door wil denken. Een gedachte om mee te beginnen;

Gods missie heeft een kerk, niet Gods kerk heeft een missie.

Tot zover het postchristendom. Wat komt hierna? De eeuwigheid?

literatuur⁶

Johannes van den Akker

¹ Is het hier niet al misgegaan? In de roes van de christelijke wereldwijde expansie... Geloof kun je niet opleggen, je moet het kunnen toe-eigenen.

² De titel en de verdeling zijn in het engels, omdat het nav een lezing van Stuart Murray is, die ik heb bijgewoond afgelopen juni in Den Haag. Vertalen maakt het minder mooi.

³ Lees voor meer info op ontheway.nl: label marketing <http://blog.ontheway.nl/labels/marketing.html>

⁴ 1Petrus 1:1 en 2 *Van Petrus, apostel van Jezus Christus. Aan de uitverkorenen die als vreemdelingen verspreid in Pontus, Galatië, Kappadocië, Asia en Bitynië verblijven, 2 door God, de Vader, voorbestemd om, geheiligd door de Geest, gehoorzaam te zijn aan Jezus Christus en met zijn bloed besprenkeld te worden. Genade zij u en vrede, in overvloed.*

⁵ Je merkt in het debat over bijvoorbeeld het vrouwenstandpunt van de SGP, dat er heel erg gepleit wordt voor gewetensvrijheid. Typisch iets wat de Islam ook aandraagt in haar debatten.

⁶ Geraadpleegde literatuur:

Martijn Vellekoop - Nederland verandert, en wat doet de kerk?2006 www.jezusvolgen.nl/nederlandverandert/

Stuart Murray – oa Postchristendom, Churchplanting etc

Braaksma en van Leeuwen – Marginale kerk heeft een andere bril – Nederlands Dagblad 230607

Sociaal en Cultureel Planbureau - Godsdienstige veranderingen in Nederland 2006

Henk de Roest - En de wind steekt op! Keine ecclesiologie van de hoop. 2005